

ЛІТЕРАТУРИ СХОДУ: МІЖКУЛЬТУРНИЙ ДІАЛОГ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

8 квітня 2015 р. в Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка відбувся круглий стіл “Літератури Близького та Середнього Сходу: тенденції розвитку й міжлітературні взаємини”. Захід відбувся в рамках Всеукраїнських наукових читань за участю молодих учених “Дух нового часу у дзеркалі слова і тексту”, що тривали три дні – з 8-го по 10 квітня. Круглий стіл проходив в аудиторії Єгипетського центру арабської мови та культури Інституту філології й був присвячений питанням сходознавства та літературознавчій проблематиці. Модератором виступив Юрій Миколайович Кочубей – старший науковий співробітник Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України. Серед почесних гостей – проф. Наргес Мохаммаді (викладач Університету Пайяме Нур, Іран) та д. філол. н., проф. Людмила Василівна Грицик – завідувач кафедри теорії літератури та компаративістики Інституту філології.

Зустріч відкрив вітальним словом Ю. Кочубей, після чого присутні заслухали повідомлення почесних гостей. Проф. Грицик у своїй доповіді «Перські “сліди” у “Витязі у тигровій шкурі” Ш. Руставелі: до дискусії науково-критичної і національно-критичної шкіл у літературознавстві» тезово окреслила ключові моменти літературознавчої полеміки, а також розповіла про вплив перської поетичної традиції на відому поему грузинського автора. Проф. Грицик також зазначила, що незабаром, у 2016 році, світова спільнота відзначатиме 800-річчя з дня смерті видатного грузинського поета і державного діяча Шота Руставелі. Творчості Ш. Руставелі присвячено сьогодні чимало літературознавчих праць, але дискусії довкола його найвідомішої поеми – “Витязь у тигровій шкурі” – наразі не втрачають гостроти й актуальності, продовжуючи хвилювати критиків на тлі активізації культурного і геополітичного діалогу між Сходом та Заходом.

Професор Тегеранського університету Н. Мохаммаді в доповіді “Національні генії української та іранської літератури: Т. Шевченко та М. Бахар” ознайомила аудиторію з творчістю видатного іранського письменника, якого сучасники називали “королем поетів”. Так само як Тараса Шевченка вважають духовним батьком українського народу, Мухаммад Бахар шанується мешканцями Ірану за його вагомий внесок у боротьбу за національну ідентичність та підтримку демократичних цінностей у країні.

Проблематиці літератури мовою фарсі були присвячені також доповіді А. Моллаахмаді “Тематико-стилистические особенности творчества Хушанга Моради Кермани”, Т. Ф. Маленької “Поетизм Ісламської Республіки Іран кінця ХХ – початку ХХІ ст.: тенденції розвитку”, І. Д. Левчин “Патріотичні мотиви в поезії Сальмана Гарагі”.

Загалом тематика повідомлень охоплювала літературну спадщину письменників Ірану, арабських країн, Індії та Туреччини. Такий формат круглого столу сприяв обміну досвідом між фахівцями сходознавчої галузі, адже дозволив підійти до вивчення літератури регіону з компаративних позицій.

Виступи представників арабської секції в основному були присвячені літературознавчим питанням сучасного періоду – художнім текстам ХХ–ХХІ ст. Відзначимо доповіді І. О. Суботи “Потік свідомості як засіб психологічного аналізу в новелах Сулеймана аш-Шатті”, Б. Е. Горвата «Голос вулиці: поезія “арабської весни” в гаслах, лозунгах, піснях», С. В. Рибалкіна “Соціальна та художня проблематика у віршах туніських поетів ХХ ст.”, О. Г. Хоміцької «Роман Башира Муфті “Вогняна лялька” як віддзеркалення історії алжирського суспільства 70–80-х років ХХ століття». Так, зокрема, Б. Е. Горват розповів про художнє втілення політичних вимог єгипетської молоді мовою вуличного протесту. Для наочності доповідач супроводжував свій виступ медіа-вставками, демонструючи аудиторії графічні та аудіоматеріали.

Література мовою гінді представлена такими повідомленнями: “Система рас та бгав у кришнаїтській середньовічній поезії гінді” К. В. Довбні, “Фізичне безсмертя як спосіб досягнення просвітлення в літературному напрямку натхів” Д. О. Беверакі, «Конфлікт сімейних цінностей у романі Лалітамбіки Антарджанам “Випробування вогнем”» М. О. Ковели.

Про творчість письменників Туреччини у своїх виступах розповіли І. В. Прушковська (“Особливості драмопису Т. Джедженоглу: українська рецепція”), О. М. Конончук (“Тенденції екзистенціалізму та притчевості в новелах Садека Хедаята 1940-х років”), А. М. Хоменюк (“Сюжетні лінії творів Гюльтекін Даюглу”).

Зазначимо, що цьогорічний круглий стіл в Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка став унікальним явищем для українського сходознавства, адже, крім традиційних літератур Близького та Середнього Сходу, на ньому вперше розглядалася поезія кримськотатарською мовою. С. Е. Трош у своєму повідомленні “Специфіка гендерних мотивів у ліриці Ф. Сіднея та Бахадир Герая Хана I: компаративний аспект” ознайомила присутніх із творчим доробком Резмі Бахадира Герая (1602–1641) – сина кримського хана Селямета I Герая, правителя Кримського півострова в 1608–1610 роках. У 1637 році Резмі Герай сам став ханом і був правителем Криму чотири з половиною роки, аж до смерті. Окрім своєї суспільної та адміністративної ролі, Резмі відзначався хистом до поезії, писав любовні та філософські вірші кримськотатарською мовою, чим сприяв популяризації літератури Кримського півострова.

Нагадаємо, що з 2014 року в Інституті філології КНУ імені Тараса Шевченка відкрито набір на спеціальність “кримськотатарська мова і література та переклад”. Окрім нормативних курсів з основної мови, передбачено заняття з фонетики, історії кримськотатарської мови та літератури, стилістики сучасної кримськотатарської мови, теорії та практики перекладу, методики викладання, а також спецкурси з літературознавства. Інтерес до вивчення кримськотатарської мови нині зростає завдяки значній кількості її носіїв на території України, її близькій спорідненості з турецькою мовою, а також наявності постійно оновлюваних культурних та освітніх програм і організацій, які розвиваються, шукаючи компетентних фахівців із кримськотатарської мови, літератури та культури¹.

Такі заходи, як круглий стіл, присвячений проблемам літератур Близького та Середнього Сходу, конче потрібні українській орієнталістиці, адже вони сприяють згуртуванню науковців навколо спільних проблем, налагодженню професійного діалогу, що дозволяє об’єднати зусилля у вирішенні питань, які стоять перед фахівцями галузі.

¹ Інформація з офіційного сайту Інституту філології: <http://philology.knu.ua/node/577>